

Riktad tillsyn av Sigtunaskolan humanistiska läroverket

Beslut

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Sigtuna skolstiftelse, organisationsnummer 814800-2879, att senast den 2 maj 2019 vidta åtgärder så att bestämmelserna om avgiftsfri utbildning följs och att skoluniformer inte används i strid med skolförfattningarnas krav vid Sigtunaskolan humanistiska läroverket. (avsnitt 1, grundläggande värden, skolans uppdrag, i läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37) och avsnitt 1, grundläggande värden, skolans uppdrag, i läroplanen för gymnasieskolan (SKOLFS 2011:144), 10 kap. 10 och 11 §§ samt 15 kap. 17 och 18 §§ skollagen).

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder är nödvändiga för att avhjälpa bristerna (men bristerna kan även avhjälpas på annat sätt om huvudmannen bedömer att det är möjligt):

- Ett eventuellt erbjudande av skoluniform ska inte medföra någon kostnad för eleverna.
- Säkerställ att det råder frivillighet för eleverna i grund- och gymnasieskolan att bära skoluniform.

De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag som ovan redovisas skriftligt till Skolinspektionen. Redovisningen ska lämnas av styrelsen för skolan eller den som företräder huvudmannen.

Ärendet

Skolinspektionen har den 16 september 2017 tagit emot uppgifter rörande Sigtunaskolan humanistiska läroverket (SSHL). Enligt uppgiftslämnaren kräver skolan att elever bär skoluniformer på onsdagar. Elever som inte bär skoluniform dessa dagar bestraffas, enligt uppgiftslämnaren.

Skolinspektionen har begärt in yttranden från Sigtuna skolstiftelse, som är huvudman för verksamheten, med anledning av uppgifterna. Huvudmannen har yttrat sig den 8 november och den 13 december 2017 samt den 15 januari och den

2 maj 2018. Skolinspektionen har även haft ett möte med huvudmannen den 27 mars 2018.

Av huvudmannens yttrande från den 13 december 2017 framgår bland annat att beslutet att ha skoluniform vid speciella tillfällen är en tradition som skolan haft sedan den grundades. Av huvudmannens yttrande från den 2 maj 2018 framgår att huvudmannen har reviderat skolans policy för skoluniform. I policyn anges följande: "På SSHL har vi en skoluniform för att stärka gemenskapen och för att betona likheten mellan eleverna i stället för skillnaderna. Vi tror att en skoluniform dessutom kan dämpa det tvång många känner att följa mode- och märkestrender. Uniformsdagar är, förutom varje onsdag, uppslagsdagen, öppet hus-dagar, luciadagen, avslutningsdagar m.fl. dagar som annonseras i god tid. Uniformen bäres hela skoldagen. Enstaka undantag kan beviljas av skolledningen. Uniformen skall vara enhetlig och korrekt. Ingen keps får bäras i samband med skoluniformen. Om en elev inte bär korrekt uniform så uppmanar vi eleven att göra så och om behov finns kan kontakt med föräldrar tas. Detta görs i all välmening och med hopp om alla ska känna en stolthet över skolan och uniformen."

I policyn anges vidare att skoluniformen består av; skolkavaj, grå enfärgade byxor eller grå enfärgad kjol, vit skjorta eller skjortblus, skolslips eller skolscarf, helsvarta läderskor, svarta strumpor eller svarta eller hudfärgade strumpbyxor. Under kavaj kan bäras marinblå, vinröd eller grå skoltröja eller skolslipover.

Av policyn framgår även att skoluniformer kan lånas, hyras eller köpas från skolans butik. Det första alternativet är att elever kan låna en skoluniform och då utgår en depositionsavgift om 300 kronor per plagg (vilket innebär en deposition på minst 900 kr för en skoluniform, Skolinspektionens anmärkning). Det andra alternativet är att elever kan hyra kavaj och köpa slips och byxa eller kjol för 800 kronor. Eleverna behåller då slipsen och byxan eller kjolen men returnerar kavajen. Det tredje alternativet är att elever kan köpa en begagnad kavaj för 800 kronor. Det fjärde alternativet är att elever kan köpa en hel skoluniform bestående av kavaj, slips och byxa eller kjol för 2 350 kronor.

Motivering till beslutet

Skoluniformspolicyn innebär att otillåtna avgifter tas ut

Skolinspektionen bedömer att SSHL:s skoluniformspolicy inte är förenlig med skolförfattningarnas bestämmelser om avgifter. Detta eftersom den kostnaden som elever har för att införskaffa skoluniform inte är ett enstaka inslag till obetydlig kostnad.

Av 10 kap. 10 och 11 §§ samt 15 kap. 17 och 18 §§ skollagen framgår bland annat att utbildningen i grundskolan och gymnasieskolan ska vara avgiftsfri. Trots detta får det förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

Med enstaka inslag i verksamheten som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna avses främst kostnader för en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel, en mindre entréavgift eller liknande. En enstaka färdbiljett eller ett inträde kanske inte i sig är en betungande utgift. Om kostnaden är regelbundet återkommande kan den sammanlagt dock bli påfrestande för ett hushåll med svag ekonomi. Det krävs således att skolan noga överväger när och hur ofta denna möjlighet ska utnyttjas. (Se prop. 2009/10:165, s. 374)

Med anledning av SSSL:s policy om skoluniform behöver alla elever som deltar i utbildningen vid skolan på något sätt införskaffa en sådan uniform. Detta innebär att alla elever påförs en kostnad. Av utredningen framgår att en skoluniform består av sex eller sju plagg, varav tre plagg särskilt lyfts fram i de olika alternativ som skolans butik erbjuder; låna, hyra eller köpa. Vid hyra eller köp av skoluniform från skolans butik uppgår kostnaden till minst 800 kronor. Vid lån från skolans butik tas en depositionsavgift om 300 kronor per plagg ut. Utöver de plagg som går att låna, hyra eller köpa i skolans butik tillkommer kostnader för köp av ytterligare tillhörande plagg för att eleverna ska ha en full skoluniform, exempelvis skor. Rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet får aldrig vara beroende av en enskild persons ekonomiska förutsättningar. Utgångspunkten i skollagen är därför att grundskolan och gymnasieskolan ska vara avgiftsfri, med undantag för att det får förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. Syftet med att huvudmannen ska bära kostnadsansvaret för utbildningen i grundskolan och gymnasieskolan är att säkerställa att alla elever har faktisk möjlighet att genomgå dessa utbildningar. En deposition kan, på samma sätt som en avgift, innebära en ekonomisk belastning för den enskilda eleven och elevens familj alldeles oavsett om den återbetalas vid ett senare tillfälle. Mot bakgrund av bestämmelsernas syfte så ska depositionen i det aktuella fallet bedömas som en avgift. Kostnaden för skoluniform är dessutom sannolikt återkommande för många elever som går på skolan eftersom eleverna växer och därmed behöver införskaffa nya uniformer under utbildningens gång. Utifrån de uppgifter som framkommit i utredningen kan därför inte den kostnad som eleverna på SSSL behöver betala för att införskaffa en skoluniform anses utgöra ett enstaka inslag till en obetydlig kostnad.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att kostnaden för skoluniform inte är ett enstaka inslag till en obetydlig kostnad. Detta mot bakgrund av att depositionen vid lån av skoluniform är på minst 900 kronor (300 kronor x 3 plagg); att det kostar minst 800 kronor att hyra eller köpa en skoluniform; att det till samtliga alternativ tillkommer kostnader för köp av ytterligare tillhörande plagg och att kostnaden för skoluniform är återkommande. Kostnaden för skoluniform är därmed inte förenlig med skollagens bestämmelser om avgiftsfri utbildning.

Skolinspektionen förelägger därför Sigtuna skolstiftelse enligt 26 kap. 10 § skollagen att vidta åtgärder för att se till att skolan följer författningarnas krav om avgiftsfri utbildning.

Policyn gällande skoluniform innebär att det inte är frivilligt att bära skoluniform

Skolinspektionen bedömer att Sigtuna skolstiftelse inte följer skolförfattningarna eftersom SSHL:s policy för skoluniformer begränsar elevernas frihet och integritet.

I avsnitt 1, grundläggande värden, skolans uppdrag, i läroplanen för grundskolan (SKOLFS 2010:37) och i avsnitt 1, grundläggande värden, skolans uppdrag, i läroplanen för gymnasieskolan (SKOLFS 2011:144) preciseras värdegrunden som ska gälla inom skolväsendet. Bland annat framgår att utbildningen ska förmedla värderingar om individens frihet och integritet.

Det är inte frivilligt för SSHL:s elever att bära skoluniform, vilket innebär att elevernas frihet och integritet inskränks. Av utredningen framgår att skoluniform ska bäras i skolan av eleverna en dag i veckan samt vid vissa andra dagar. Det framgår även att elever som inte bär skoluniform dessa dagar uppmanas att byta om till skoluniform. Vidare framgår att skolan tar kontakt med elevernas föräldrar om eleverna, trots uppmaning, inte byter om till skoluniform. Att skolan tar kontakt med elevers föräldrar kan av elever upplevas som en påtryckning, vilket medför att bärandet av skoluniform kan upplevas som ett tvång. Av skolans policy framgår visserligen att det finns ett visst utrymme för undantag från bärandet av skoluniform, då skolledningen kan bevilja undantag i enstaka fall. Detta innebär dock att skolledningen också kan neka elever, som begärt att få slippa ha skoluniform, detta. Vidare innebär det att huvudregeln är att det inte är frivilligt för elever att bära skoluniformen. Policyn är därmed, enligt Skolinspektionens bedömning, utformad på sådant sätt att elever kan uppleva bärandet av skoluniform som obligatoriskt. Elevers klädsel och utseende bör ses som ett individuellt uttryck som bestäms av eleverna själva. Hur en elev klär sig handlar om individens frihet och integritet. Av läroplanen framgår att denna frihet är en del av den värdegrund som ska präglade skolans verksamhet. Som huvudregel ska det därför vara frivilligt för elever att använda skoluniform om sådana finns på en skola.

En skola kan i sina ordningsregler i undantagsfall ha regler om hur en elev bör vara klädd, exempelvis om det krävs av säkerhets- eller ordningsskäl (prop. 2019/10:165 s. 680). De skäl som Sigtuna skolstiftelse har angett som grund för sin policy om skoluniform, som för övrigt inte ingår i skolans ordningsregler, har dock inte karaktären av säkerhets- eller ordningsskäl, utan handlar om att bibehålla en tradition och stärka gemenskapen. Det saknas därför godtagbara skäl att inskränka elevernas frihet och integritet genom den aktuella policyn om skoluniform.

Skolinspektionen förelägger därför Sigtuna skolstiftelse enligt 26 kap. 10 § skollagen att vidta åtgärder för att säkerställa att skoluniformer inte används i strid med skolans värdegrund. Det ska vara frivilligt för eleverna i SSHL:s grund- och gymnasieskola att bära skoluniform.

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att SSSL:s skoluniformspolicy inte är förenlig med skollagens bestämmelser om avgiftsfri utbildning. Vidare bedömer Skolinspektionen att den i ärendet aktuella skoluniformspolicy inte är förenlig med skolförfattningarnas krav. Detta eftersom det inte är frivilligt för eleverna på SSSL att bära skoluniform.

För det fall huvudmannen väljer att fortsätta ha skoluniform som används i utbildningen på SSSL så ska det vara frivilligt för elever att bära skoluniformen. De elever som av fri vilja väljer att bära en sådan skoluniform i utbildningen ska vidare erbjudas sådana uniformer utan kostnad av huvudmannen.

Beslutet är fattat efter föredragning. I ärendets slutliga handläggning har jurist Cindra Klingspor Lindblom deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

X Mårten Petersson

Beslutsfattare
Signerat av: Mårten Petersson

X Joakim Öberg

Föredragande
Signerat av: Joakim Öberg